

AKO SA Vďaka PREFÍKANOSTI POPASOVAŤ
S NEPRIAZŇOU OSUDU

ALGOT, ANNA STINA A POŽEHNANÁ PÁLENKA

IKAR

JONAS JONASSON

JONAS JONASSON

ALGOT, ANNA STINA A POŽEHNANÁ PÁLENKA

Preložila Mária Bratová

Jonas Jonasson
ALGOT, ANNA STINA
OCH DET VÄLSIGNADE BRÄNNVINET

Copyright © Jonas Jonasson, 2024
Published by arrangement with Albatros Agency, Sweden
Translation © 2025 by Mária Bratová
Cover design © Miroslav Šokšić
Cover illustration © Johan Wanloo
Slovak edition © 2025 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-575-0192-3

MILÝ ČITATEL,

máme sa čo učiť z histórie. Z vlastnej aj cudzej. Pochádzam zo Smålandu, švédskeho regiónu plného – aspoň tak hovoria – tvrdohlavých sedliakov, šikovných obchodníkov a držgrošov.

Pritom Smålandania v skutočnosti nie sú o nič lakomejší než ostatní ľudia. Napríklad v 19. storočí vôbec neskrbili pálenkou. V tom čase bolo Švédsko jednou z najchudobnejších krajín Európy a v istom období boli Švédi na najlepšej ceste, aby sa uchľastali na smrť.

Ešteže kráľ a parlament vydali nariadenie, ktorým sa zakazovalo domáce pálenie alkoholu. No a keď sme v devätnástom storočí navyše upustili aj od zlovyku podchvíľou niekomu vyhlasovať vojnu a bojovať, po niekoľkých rokoch sa hospodárstvo začalo spamätávať.

Algot, Anna Stina a požehnaná pálenka sa odohráva roku 1852 v chudobnom Smålande. Ak chcete, nazvime ho zapadnutým kútom veľkého sveta. No ten v tom čase nebol až taký obrovský, aby novinka nazvaná teplomer nedorazila dokonca až do Aringsåsu. Rovnako ako knižná príručka *Komunistický manifest*.

Šíрили sa aj rozličné správy. Napríklad o revolúcii vo Francúzsku roku 1848. O nepokojoch, čo zachvacovali Európu. Ale aj o raji v Amerike, na druhej strane veľkého oceánu. No až keď Angličania, Nemci a Holanďania začali brázditi náš nevelký kraj, keď si smålandský gróf zobral Francúzku, keď sem zavítal dokonca aj kráľ so svojím dvo-

rom – vtedy sa naplno ukázalo, ako napohľad zanedbateľné malič-
kosti ovplyvňujú veľké dianie.

Svet priam duniaci zmenami – no v ňom stále neúroda, hlad, opilstvo.
Už aj to by stačilo. K tomu ešte úbohosť a mizéria. To by každému
prerástlo cez hlavu.

My sa však na našej ceste chceme trochu zabaviť. Preto do príbe-
hu vpustíme *lásku*, lebo tá vždy striehla za rohom, dokonca aj v tých
časoch.

Štokholm jún 2024
Jonas Jonasson

Smradľavý sused

1852

ALGOT NEMAL najmenší dôvod predpokladať, že by mohol prísť o všetko, ba aj o viac. V chlieve, obklopený otcovými ošípanými, pokojne kydal hnoj. Nedávno dovŕšil dvadsaťjeden rokov, no zatiaľ nebol pripravený prevziať otcovo životné dielo. Ešte nie. Žeby o rok či dva?

Vôbec nemohol vedieť, vlastne ani len tušiť, že počas tých dvoch rokov sa jeho maličkosti pripletú do života udalosti, aké sa v deväťnástom storočí bežnému Švédovi z malej farnosti sotva pritrafia za celý život. S istotou vedel iba jedno – lebo to ho naučila chorľavá matka –, že po daždi nakoniec vždy vyjde slnko.

Všetko sa začalo tým, že pani grófka z Kronogårdskeho kaštieľa si želala mať viac miesta pre svoje arabské plnokrvníky. Tieto výnimočné zvieratá ju nesmierne nadchýnali. Nevýslovne ju trápilo, že sa nemôžu popreťahovať v primerane veľkej ohrade. Prasce, ovce či sedliaci sa môžu trochu uskromniť v priestore, ale arabi? To je hlboko pod ich dôstojnosť! Počet týchto jedinečných zvierat sa navyše časom zaručene rozrastie. Jednak preto, že každý nový kus prinášal jej duši pocit slobody, a jednak preto, že... To gróf nepotrebuje vedieť.

No veci sa majú tak, že Algotov otec, chovateľ ošípaných Olsson, vlastní takmer hektár pôdy presne tam, kde sa končí kronogårdske panstvo, teda zároveň v dostatočnej vzdialenosti od kaštieľa. Grófka si zaumienila, že Olsson odtiaľ zmizne aj so svojou rodinou. To bol jej jasný plán. Sedliakov chliev sa premení na maštal pre plnokrvníky.

Tamojší bitúnok nech dá manžel prerobiť na kováčsku dielňu. Olssonov domec by mohol postačiť na uskladnenie krmiva, najmä ak sa vybúrajú dve či tri steny. Mimochodom, ten hektár pôdy sa rozprestiera hneď vedľa pastviny, čo využívajú kone. Takto by sa jedným vrzom trojnásobne zväčšila.

Zostáva už len prehovoriť sedliaka. Lebo vlastnícke právo musia rešpektovať všetci. Urodzení aj neurodzení. Žiaľ.

Grófka vedela, že gróf ju nepokladá za veľmi bystrú. Tento názor sa mu za celé roky vôbec neusilovala vyvrátiť. Veď keby ho zmenil, docielila by tým iba jedno: svoju zodpovednosť by presunul na jej plecia, a tým by sa kadečo zmenilo. Isté je, že už by si zďaleka nežila tak pekne a pokojne a vôbec by nemala všetko, čo si zažiada. Lebo Antoinette sa rýchlo naučila, čo treba robiť, aby nakoniec vždy dostala, čo chce.

Tentoraz sa však napodiv rozhodla, že vyjednávanie s pastierom sviň vezme do vlastných rúk. Gróf totiž nebol vo svojej koži. Pravdepodobne to nejako súviselo s lesmi, pílou, domkármi či deputátnikmi. Alebo so všetkým naraz. Našťastie ju Gustáv nikdy nezaťažoval svojimi starosťami, no keďže už načali dvadsiaty siedmy rok spoluzitia pod jednou strechou, vedela čítať z vrások na jeho čele.

Z kaštieľa k ošípaným to nebolo ďaleko. Skôr než sa Antoinette pobrala za sedliakom, prezliekla sa, aby sa pri nej necítil stiesnene.

Po chvíľke blúdenia našla, čo hľadala. Ba i čosi viac. Cestičkou medzi chlievom a domcom sa k nej blížil domkár so synom.

„Bonjour, monsieur Olsson!“

Grófka bola so sebou veľmi spokojná, lebo si zapamätala a aj vyslovila jeho meno. Napokon, prečo nie? Aj obyčajní ľudia si za slúžia rešpekt. Zato domkárovho syna si nevšímala, bol pre ňu len vzduch.

Sven a Algot pred chvíľou nakrmili prasce a vracali sa k tretiemu členovi rodiny, aby dostali čosi aj do vlastného žalúdka. Esther bola na

tom už nejaký čas dosť zle, ale bola to bojovníčka. A práve nadnes prisľúbila chlapom, že im pripraví čierny puding s brusnicovým džemom.

Ale čo teraz? Na Svenovom pozemku si chodí pani grófká! Nech sa páči, keď sa jej žiada, má na to právo. Lenže ona sa mu prihovorila. A oslovila ho menom. Ba teraz sa k nemu približovala!

Chovateľ ošípaných zahundral synovi:

„Nevieš, o čo jej ide?“

Sedliaci vo všeobecnosti, no najmä chovatelia ošípaných boli hneď po bedároch, odkázaných na farskú pomoc, želiaroch a domkároch bez kúska pôdy poslední ľudia na svete, ktorí túžili po rozhovore s pravou šľachticnou.

„O nejakú čertovinu, ak mi to tak dovoľíte nazvať, otec,“ uvážlivo odvetil Algot.

Grófká od začiatku narážala na komplikácie. Sedliak totiž vôbec nehovoril po francúzsky. A ona, hoci žila vo Švédsku takmer tri desaťročia, v miestnom jazyku ani necekla a neplánovala na tom niečo meniť. I keď práve dnes by jej to nebolo na škodu.

Svoju požiadavku predniesla vo vlastnom jazyku, pričom rukou ukazovala, že mieni kúpiť tú aj tú budovu spolu s *touto* pôdou. Záver prejavu sprevádzal pohyb prstov, ktorý naznačoval, že by mohlo ísť o veľa peňazí.

Sven sa opýtal syna, či jej slovám rozumel.

„Však ovládaš reči.“

Algot dostal vzdelanie ako málokto. To by vo Švédsku v druhej polovici devätnásteho storočia neočakával nikto, keďže išlo o syna obyčajného sedliaka. Ibaže zvládnuť francúzštinu nebolo práve ľahké. Otočil sa k šľachticnej a veľmi zreteľne artikulujúc povedal:

„Mohla. By. To. Pani. Grófká. Vysvetliť. Po. Švédsky?“

Nuž, nemohla. Naopak. Nič vo výraze nenasvedčovalo, že porozumela čo len slovíčko z Algotovej odpovede. No istotne tušíte, ako ju podráždilo, že sa vôbec zaplietol do rozhovoru.

„Ide ti to dobre,“ usúdil Sven.

Algot sa odhodlal vysloviť, čo si iba domýšľal.

„Neviem, či náhodou nechce kúpiť všetko, čo vlastníme.“

„Skutočne? Kaštieľ sa jej máli?“

Antoinette Bielkegrenová znova povedala čosi v reči, ktorú otec a syn Olssonovci neovládali. Zopakovala pohyb prstami, čo naznačoval *peniaze*.

„Hádam si len nechce od nás požičať?“ hádal Sven.

O tom Algot silne pochyboval a ešte väčšmi sa prikláňal k vlastnej domnienke.

Pracovitý chovateľ prasiat mal odrazu plné zuby postávania a ničnerobenia. Mal oveľa dôležitejšie povinnosti. Napríklad najesť sa. Navyše sa mu zrazu zahmlievalo pred očami. Čo to tu tak príšerne smrdí? Ak sa tento zápach dostane k ošipaným, môžu z neho ochorieť.

Algot povedal, že sa šíri zo šľachtickej, že sa to volá parfum a že nijaká žena by si neželala počuť, že smrdí. Dokonca ani v jazyku, ktorý neovláda.

Ejha. Chovateľ prasiat to nemyslel zle. Otočil sa ku grófkke Bielkegrenovej a ospravedlnil sa.

„Na vašom pachu nie je nič zlé, ibaže ja a moje ošipané sme si zvykli na iný. Na našom pozemku budete vždy vítaná, ale bolo by od vás milé, keby ste sa od chlievov držali čo najďalej. A teraz nás ospravedlňte, doma nás čaká čierny puding. Želám vám krásny deň. Adjö.“

A pobral sa svojou cestou.

Syn sa na grófkku ospravedľujúco usmial a nasledoval otca.

Antoinette Bielkegrenová zostala ako prikovaná. Nebola si istá, či jej ponuku pochopili. Žeby aspoň ten mladý rozumel? Čo pred chvíľou drmolil jeho otec, tomu vôbec nerozumela. Okrem posledného slova. Znelo takmer ako *adieu*.

* * *

Sven si zasadol za kuchynský stôl, Algot sa k nemu pridol a Esther im robila spoločnosť. Sťažka dosadla na svoju stoličku. Hodiny strávené v kuchyni vyslovene odtrpela. Napriek tomu ju tešilo, že je z nej aspoň malý úžitok, že neleží na posteli a nevzdychá od bolesti.

Chovateľ ošípaných so synom sa radšej nespýtali, ako sa cíti, lebo vedeli, že o túto otázku nestojí. Namiesto toho jej Sven pri jedení rozprával o prekvapujúcom stretnutí s grófkou.

„Bola tu pred domom, iba pred malou chvíľou.“

„To nie je dobré,“ usúdila jeho manželka Esther. „A čože mala na srdci?“

„Podľa Algota chce kúpiť náš dom, chliev, bitúnok so všetkým, čo tu je, a nás s plnými vreckami poslať kadeľahšie.“

„Teda, ak som ju pochopil správne,“ zaváhal Algot. „Možno si iba chcela kúpiť jedno prasa.“

Sven odmietavo pokrútil hlavou. Doma už má jedno prasa. Grófa. Algot sa zasmial a súhlasil s otcom.

Esther to však neuspokojilo. Chcela v tom mať jasno. Obrátila sa na syna:

„Ale veď v tom predsa len musí byť nejaký rozdiel, či chce kúpiť všetko, čo máme, alebo len jedno z našich tristo prasiat, či nie? Algot, veď ty si študoval jazyky!“

„Mama, ale nie ten! I can speak a little English.“

Sven sa vyjadril jasnejšie.

„Na svete je mnoho jazykov. Grófka je ťažký oriešok. Ona hovorí iba po francúzsky.“

„Vari sa rozhodla stať chovateľkou ošípaných?“ zamyslela sa Esther.

O tom Sven silno pochyboval. Ju nadchýnali len kone, ktoré nie sú súce na nič, iba na pozeranie.

„Vraj arabské plnokrvníky! No, spánombohom! Ošipáreň totiž stojí presne na tom mieste, čo by sa skvelo hodilo na výbeh pre tie prekliate čertovské kone.“

„Nekľaj mi tu!“ napomenula ho Esther. „A nikdy pri stole, ktorý nám Boh požehnal jedlom. To predsa vieš.“

„Otec, uvažujete o predaji?“ opýtal sa syn.

Napokon, bol dedičom a videlo sa mu zaujímavé dozvedieť sa, či má jedného dňa očakávať stovky ošípaných, alebo vrecko toliarov.

„Za nič na svete!“ vyhlásil Sven Olsson.

Esther veľmi dobre poznala svojho milovaného manžela. Preto ju v duchu znepokojovalo, čo asi odpovedal grófke.

„Dúfam, že si nepovedal nič také, čím by si nás dostal do nešťastia.“

Sven sklopil oči a pozeral sa do taniera.

„Dovolil som si komentovať jej zápach...“

Esther sa zdesila.

„Jej zápach?“

„Algot tvrdí, že sa to volá parfum.“

„Ty si jej vynadal?“

„Dočerta, nie!“ vyhrkol Sven, čím sa pri prestretom stole dopustil ďalšej neprístojnosti. „Iba som ju poprosil, aby sa držala čo najďalej od prasiat, aby nám neochoreli!“

„Panebože!“

Algot sa rozhodol zasiahnuť.

„Otec sa nesprával neslušne. Vôbec nie! O smrade síce hovoril, ale jednak mal čiastočne pravdu, a jednak som si istý, že grófka nerozumela ani slovo.“

* * *

„Rozumela som iba jednému slovu,“ priznala Antoinette Bielkegrenová pri večeri manželovi Gustávovi.

Grófa to zaujímal ako lanský sneh, no mal dosť rozumu, aby to nedal najavo.

„Akému?“ opýtal sa.

„Adieu,“ zaševalila grófka.

Vzápätí ho začala nenápadne spracovávať. Vraj dobre vie, aký je Gustáv zaneprázdnený, koľko dôležitej práce ho čaká... No nemohol by jej predsa len pomôcť? Veď ide v podstate o jazykový problém.

„Prosím,“ dodala grófka.

Použila pri tom najjemnejší tón svojho hodvábneho hlasu.

Gustáv Bielkegren si vzdychol. Grófkin hodvábny hlas nenávidel a rovnako zmýšľal aj o všetkom ostatnom. Pre pokoj v rodine však manželke vždy vyhovel. Ale čo s touto záležitosťou? Rodina vlastní

dvadsaťšesťtisíc hektárov. Nebolo by najrozumnejšie ponechať sedliakovi ten jeden hektár?

Gróf po ničom netúžil väčšmi, než v pokoji dovečerať. Napriek tomu sa premohol a presne túto otázku sa odhodlal položiť grófke.

Antoinette sa usmiala ešte vlúdnejšie a priateľskejšie než doteraz a skonštatovala, že drahý Gustáv ju zrejme nepochopil. A pritom ide o obyčajný zemepis! Veď chovať arabské kone tak ďaleko od ich domova je predsa oveľa náročnejšie než sa starať o nejakých prostých želiarov či nádenníkov. Stačí, ak vypovie jednu či dve árendy a domkárovi – v najhoršom prípade – za unuváciu vtisne do dlane pár ríšskych toliarov. Potom dá strhnúť tie ich chatrče, na ich mieste sa postavia stajne a políčko sa zmení na pastvinu.

Strhnúť chatrče a postaviť stajne? hovoril si v duchu Gustáv. Vysídliť domkárov? A to už prečo?

Tým sa definitívne ukázalo, že manželka okrem iného nechápe ani to, že všetko niečo stojí. Veď ak vyženie jednu či dve rodiny a dostane ich do chudobinca, príde o mnohomesačný nájom!

Keby už naozaj musel čosi podniknúť, potom by bolo najvýhodnejšie vyhnáť Olssona a jeho svine.

Lenže ako? Sedliak nepochybne zamietol návrh veľmi jednoznačne. Ibaže jeho stupídna manželka napriek tomu očakáva, že on sa za ním vyberie po ďalšie odmietnutie. Vari to myslela vážne?

Ukázalo sa, že ju pochopil správne.

„Mohol by si sa s ním porozprávať. Veď ty mu aspoň rozumieš!“

K tomu ešte zopakovala svoje *prosím*.

Pravda bola taká, že Gustáv Bielkegren nechcel mať s chovateľom ošípaných do činenia o nič viac, než je nutné. Olssonov chov sa rozrastal, v súčasnosti mal asi tristo prasiat a už niekoľko rokov prevádzkoval bitúnok. Z toho sa zrodila istá vzdorovitosť, ktorá vo vzťahu medzi sedliakom a grófom je naozaj vrcholne nevhodná. A zároveň rovnako rozčuľujúca ako fakt, že Olsson má vydareného syna, ktorý nie je oveľa mladší než Gustávov prvorodený a zrejme na nič súci potomok.

No a v hre bol aj pokoj v dome. Antoinette určite neprestane omieľať svoje, kým jej manžel nevyhoví.

Po tejto úvahe gróf radšej kapituloval (koľký už raz?), aby v pokoji vychutnal aspoň posledný chod večere, skôr než sa vytratí do svojej vínnej pivnice, obostretej rúskom tajomstva.

„Nuž, moja milovaná,“ prihovoral sa grófke, ktorú ani trochu neľúbil, „sľubujem, že v najbližších dňoch sa s Olssonom porozprávam. Teraz by som však rád dojedol rybu, skôr než načisto vychladne.“

Grófka sa mu poďakovala a mladšia dcéra Sophia zdvihla hlavu. Až doteraz sa ponárala do vlastných myšlienok. Pochopila, že rodičia sa ako zvyčajne pre čosi hádajú, len nepochopila dôvod. Vtom si všimla, že výmena názorov sa skončila.

„Otec, potrebujem nové topánky.“

„Ani náhodou,“ odvrkol otec medzi hltmi a v duchu si povedal: Sotva jedna skončí, hneď začne druhá. „Máš aspoň štyridsať párov. Najmenej!“

Sedemnášročná dcéra zagúľala očami.

„Otec, vy ničomu nerozumiete.“

Sophia používala takú istú techniku ako matka. Dobré spolu vychádzali a boli navlas rovnako neochotné stať sa Švédkami, hoci jedna z nich sa v tejto krajine narodila. Antoinette pokladala za samozrejmú, aby dcéra dostala nové topánky, ak cíti, že ich potrebuje. Cesta k nim viedla cez úvodné nastolenie požiadavky pri raňajkách, a jej opakovanie dovtedy, kým gróf prestane odolávať. Akoby nestačilo, že matka a dcéra sú odsúdené doživotne prebývať v tejto krajine plnej tmy, chladu a nepohodlia, navyše až tri dni cesty koňmo od Štokholmu, kde existuje aspoň aká-taká podoba civilizácie.

Tentoraz sa Antoinette výnimočne nepridala na dcérinu stranu, aspoň nie tak odhodlane ako zvyčajne. Lebo čo sa týka arabov, v hre je priveľa. Gustáv mal očividne starosť vyše hlavy. Grófka sa preto rozhodla, že nájde zlatú strednú cestu.

„Sophia, možno by si si ich tentoraz nemusela objednať z Paríža. Zopár pekných modelov predávajú aj vo Växjö. Prípadne v kráľovskom sídelnom meste.“

Jej dobrý úmysel však nepadol na úrodnú pôdu.

„Keď ste si vy, matka, objednali ďalšieho arabského plnokrvníka z Paríža, nemôžem si tam ja kúpiť jeden trápny pár topánok?“

Tento výrok donútil grófa, aby zdvihol hlavu od ryby.

„Objednala si si ďalšieho koňa?“ pozrel sa na grófkku.

Zle je, pomyslela si jeho manželka.

„Drahý môj, teraz si tým nelám hlavu. Vychutnávajme večeru. Čas už pokročil.“

Algot a pán učiteľ

Pred desiatimi rokmi

V ČASE, KEĎ BOL Algot ešte malý chlapec (dlho predtým, než doňho a jeho otca zaľal pazúry gróf), vo Švédsku nejestvovala povinná školská dochádzka a existujúce školy sa väčšmi zameriavali na náboženstvo než na faktickú vedu. Súbežne s úspešne sa rozrastajúcim chovom ošípaných sa rodičia Sven a Esther Olssonovci rozhodli zainvestovať do jediného syna, aby mu poskytl, čo sami nikdy nedostali.

V bezprostrednom susedstve kronogårdskeho panstva na vlastné oči vídali, ako ta raz týždenne na bricke ťahanej jedným koňom mieri domáci učiteľ, poverený vzdelávaním troch detí grófskeho páru. V lete, keď to počasie dovolilo, vyučovanie prebiehalo v príľahlom hájiku, v jazmínovej besiedke.

Po jednej z vyučovacích hodín sa pred učiteľom, keď už vysadol na bricku, aby sa vydal na spiatočnú cestu do Växjö, vzdialeného dve míle, vynoril sedliak Olsson.

„Prepáčte, prosím,“ ozval sa Sven a učiteľ zastavil koňa.

„A čo také?“

Sedliak sa predstavil a priznal, že už dlhšie si všíma, ako pán učiteľ rozširuje vedomosti troch grófskych detí.

Muž na bricke prikývol a vyhlásil, že v tejto oblasti robí, čo sa dá, a to už dlhší čas. Ukázalo sa, že pán učiteľ je radorečný, čím Svena priam nadchol, lebo pokračoval:

„Žiaľ, očakávalo sa, že vedomosti budem šíriť po francúzsky, lenže týmto jazykom neparlujem dokonale. Ponuku som napriek tomu

prijal, lebo – odhliadnuc od jazyka – dva plus dva sú štyri aj v Paríži, rovnako ako fakt, že Gustáva III. zastrelili v Štokholme roku 1792. Takže to mohlo fungovať, hoci dohodnuté ríšske toliare som grófovi a grófke od prvopočiatku musel priam driapať z rúk. Svojich peňazí sa držia ako kliešť.“

Muž hovoril rovnakým dialektom ako Sven, a to mu dávalo pocit istoty. Pôvodne ho oslovil, aby sa s ním poradil, kto by za podobných podmienok mohol učiť jeho jediného syna. No odrazu vyrukoval s odvážnejším plánom.

„Čo by ste povedali, keby ste sa pre zmenu venovali jednému žiakovi, navyše bez nejakých zbytočných výmyslov, najlepšie dva razy za týždeň za dvojnásobnú gážu, než dostávate od grófa, a vyplácanú vopred?“

Muž zostúpil z bričky a podišiel k navrhovateľovi.

„Koľko rokov má žiak, o ktorom sa bavíme?“

„Jedenásť.“

„Ako je na tom s vedomosťami?“

Na to Sven nevedel odpovedať presne. Rozhodol sa pre úprimnosť.

„Pozná hodiny, vie spočítavať aj odpočítavať, váži krmivo a už teraz kydá hnoj ako dospelý chlap. No asi nevie, kedy umrel Gustáv III. Spomínali ste, že ho zastrelili? To je hrôza.“

Po týchto slovách mu muž podal ruku a predstavil sa:

„Som bakalár Henriksson a pochádzam z Växjö. Aby som bol úprimný, grófka Bielkegrenová ma práve prepustila, lebo som otvorene odpovedal na otázku, ako sa v učení darí jej deťom. Takže som voľný a otvorený prijať nového študenta. A čo by mohlo byť lepšie než chlapec, ktorý hovorí po švédsky a hnoj kydá ako dospelý chlap?“

Tak sa stalo, že Sven, Esther a jedenásťročný Algot sa na gazdovstve jedného krásneho dňa usadili ku kuchynskému stolu spolu s pánom bakalárom Henrikssonom. Mladý muž im porozprával, že ho ešte čaká kandidátske štúdium, aby sa stal právnikom, zatiaľ je len bakalár. Vždy sa však zaujímal o jazyk, spoločnosť, literatúru, politiku

a dejiny. Preto by sa chlapcovi pri vzdelávaní mohol stať vhodným sprievodcom.

„Zo všetkého najväčšmi sa chcem naučiť, ako funguje otcov prístroj na výrobu domácej pálenky,“ oznámil Algot. „Mohli by ste to, prosím, zaradiť do vyučovania?“

Sven okamžite zasiahol poznámkou, že všetko má svoj čas. Bratať sa s alkoholom pred dovŕšením pätnástich rokov sa neodporúča. Alebo prinajmenej štrnástich.

„Namiesto toho začneme teda náboženstvom,“ rozhodol učiteľ.

Presne to nemal povedať.

„Dočerta s tým,“ vyhrkol chovateľ sviň.

„Sven! Ako to rozprávaš?!“ zaprotestovala Esther. „Navyše pri stole!“

Esther bola chorá a neopovážila sa dúfať v uzdravenie. Keďže zrejme už onedlho uvidí svojho Stvoriteľa, stretnutie s ním nemienila začínať ospravedlňovaním sa za manžela.

Sedliak zaťal zuby. Esther dobre vedela, že Sven z duše neznáša prepošta Sikeliusa. Preto sa mu pri stole pokĺzol jazyk, len čo si predstavil, že by sa Algot vybral v prepoštových šlapajach.

Kňaz? zľakol sa jedenásťročný Algot. Za nič na svete. Z neho bude chovateľ ošípaných. Tento rozhovor viedli dospelí, preto úctivo mlčal.

Pán bakalár však tému náboženstvo vzápätí zavŕšil upokojujúcimi slovami. Priznal, že sám pochybuje o niektorých statiach z Biblie. No je pravda, že človek, ktorý ovláda katechizmus, to má v živote ľahšie. Lebo pri všetkej úcte k šľachte, mešťanom a sedliakom, na druhom mieste za kráľom sú kňazi, ktorým sa ľudia klaňajú.

„Dobre som počul, že tunajší prepošta sa volá *Sikelius*? Trochu ho poznám. Ako veľmi mladý som dral kostolnú lavicu vo Växjö, keď pôsobil v tamojšom chráme. V tom čase býval drsný, na tie časy až priveľmi.“

„Od tých čias ho to neprešlo,“ vyhlásil Sven, ktorý mal vzácnu schopnosť vycítiť podtón slov a v prípade potreby podľa toho menil názor.

Zrejme preto sa dohodli, že trochu proti svojej vôli dva razy do týždňa bude posilať syna do cirkevnej školy, no presne tak často sa z Växjö na hospodárstvo unúval pán učiteľ.

Takže: v pondelky a v stredu prepošť učil Algota, že nebo aj zem stvoril Boh za šesť dní, kým učiteľ využíval utorok a štvrtok, aby mu vysvetlil, že spomínaná zem je guľatá a krúti sa okolo slnka, nie naopak, a že dokázať premenenie vody na víno je vedecky nemožné.

* * *

Algot s pánom učiteľom sa pravidelne stretávali dlhých sedem rokov a jeden druhého si naozaj obľúbili. Keď sa v deň Algotových osemnásťnásťnásť, pán bakalár už nebol učiteľom, ale právnikom a smeroval k vyšším metám. No pre Algota vždy bol aj ostal *pánom učiteľom*.

„Pán učiteľ, ďakujem vám za všetky tie roky,“ povedal pri rozlúčke.

„Gustáva III. zastrelili v Opere roku 1792,“ pridalo sa otec Sven, ktorý si zaspomínal na prvé stretnutie s učiteľom a žiadalo sa mu ukázať, že z lekcí aj on čosi pochytil.

„A kto ho zastrelil?“ s úsmevom sa spýtal učiteľ.

„Šťastnú cestu!“ odvetil Sven.

Grófove najväčšie starosti

1852

GRÓF S GRÓFKOU sa zhodli iba v jednom. Nikdy však o tom nehovorili, lebo sa to týkalo názoru jedného na druhého a opačne.

Gustáv Bielkegren sa veľmi ľutoval. Splodil tri deti (s malou podporou manželky), a napriek tomu sa všetky podali na ňu!

Dostali mená Mauritz, Désirée a Sophia, ale otec ich v duchu volal *hlúpy, hlúpejší a najhlúpejší*, iba v opačnom poradí.

Už pred dlhým časom sa stotožnil s myšlienkou, že výlučne on sám sa musí starať o kaštieľ, dvadsaťšesťtisíc hektárov polí a lesov, no aj o najmodernejšiu pílu vo Švédsku. Ostatní členovia rodiny figurovali v účtovnej knihe ako výdavok, ničiteľ nálady a problém.

Nápad vybudovať pílu sa zrodil v grófovej hlave. Z každej strany počúval samé odhováranie a varovanie, že kronogárdske panstvo s kaštieľom leží príďaleko od pobrežia a že pozornosť by mal zamerať radšej na železnú rudu a blízky vodný tok. Ako keby gróf rozhodoval o tom, kde rastie jeho les! Rokmi si jeho drevo – cez potoky a jazerá – predsa len prerazilo cestu až k Baltskému moru. Mimoriadne dopravné náklady, v porovnaní s výdavkami konkurentov, chcel Gustáv vyvážať skvostnými víziami, organizáciou a efektivitou práce. Hoci po desaťročí sa ukázalo, že jeho neprajníci neboli ďaleko od pravdy, za všetko vinil najmä počasie. Veď uznajte: môže jedna za druhou nasledovať toľko skutočne tuhých zím? Najväčšiu starosť mu v rade nekonečných

problémov spôsobovali financie. Lenže gróf je pán, a nie nejaký niktoš! Navyše nie hocijaký gróf, ale najvýznamnejší z celého okresu. V dôležitosti ho prekonal málokto. V južnom Švédsku to bola nanajvýš hŕstka osôb. Nečudo, že keď kráľ s dvorom vytiahol päty zo Štokholmu a zamieril na juh, zakaždým prenocoval v Kronogårde, až potom pokračoval v ceste do Dánska. Tam sa zvyčajne nejaký čas zdržal, lebo dánsky a švédsky kráľ si vždy mali čo povedať, alebo cestoval ďalej, do nemeckých krajín, ba až do Paríža. Bielkegren bol navýsosť spokojný, že kráľ sa na švédskej pôde nezastavoval nikde inde, iba v Kronogårde. Tým sa na raz a navždy stal osobnosťou, ktorá niečo znamená.

Gróf v ôsmej generácii so ctou reprezentoval rodové meno. No takmer sa neopovážil pomyslieť, ako dopadne deviata generácia. Prečo budovanie rodiny dopadlo tak zle?

* * *

Začalo sa to tým, že Karol XIV. Ján v začiatkoch svojho regentstva zavítal na panstvo na prvú zo svojich dvoch návštev. V sprievode sa nachádzala mladá žena vznešeného francúzskeho pôvodu. Veličstvo ju predstavilo Gustávovmu otcovi a poradilo mu, aby medzi ňou a synom dohodol sobáš. Syn nemal na výber, musel sa o ženu uchádzať. Keďže jeho francúzština v tom čase trpela výraznými obmedzeniami, nemal možnosť ohodnotiť jej um, skôr než bolo neskoro. No ani včasné poznanie by mu nepomohlo, lebo každá kráľova rada sa pokladala za rozkaz.

Dohodnutý sobáš napokon viedol k narodeniu syna Mauritzu, následne dcéry Désirée. Keď sa Gustávov otec pobral na onen svet, nový gróf si chcel poistiť dedičstvo ešte jedným synom, a proti svojej vôli vynaložil na to nemalé úsilie.

Chvíľu to trvalo, až napokon osem rokov po Mauritzovi prišlo ešte jedno dieťa. Dostalo meno Sophia a Gustáv pokladal celú záležitosť za uzavretú. Odvolávajúc sa na permanentné problémy so spánkom, skončil so zdieľaním spoločnej spálne s grófkou.

* * *